

Josef Čapek

český malíř, scénograf, spisovatel a výtvarný kritik

* 23. 3. 1887 Hronov, + ? 4. 1945 Bergen-Belsen

Dětství prožil J. Čapek v Malých Svatoňovicích a v Úpici, kde měl jeho otec lékařskou praxi. Navštěvoval tkalcovskou školu ve Vrchlabí (1901-03), krátce pracoval v textilní továrně v Úpici, pak byl přijat na pražskou Uměleckoprůmyslovou školu, kterou absolvoval roku 1910, když prošel ateliéry profesorů Emanuela Dítěte a Karla Vítězslava Maška. Byl členem Skupiny výtvarných umělců, jejíž činnosti se aktivně účastnil (1911-12), podílel se i na řízení skupinového časopisu Umělecký měsíčník. Nakrátko vstoupil do Spolku výtvarných umělců Mánes a byl redaktorem jeho časopisu Volné směry (1912-13). Po válce stál u zrodu skupiny Tvrdošijných, nazvané podle hesla první výstavy v roce 1918 (A přece! Několik tvrdošijných!). Od roku 1929 spolupracoval s Uměleckou besedou, byl členem redakční rady časopisu Život (1933-38). Svým dílem se výrazně angažoval proti fašismu, již 1. 9. 1939 byl zatčen, vězněn v Dachau, Buchenwaldu, Sachsenhausenu a nakonec v Bergen-Belsenu, kde zemřel.

Čapkova umělecká činnost byla neobvykle pestrá, zahrnovala téměř celou vyjadřovací škálu. Jeho výtvarnou tvorbu, opřenou hlavně o malbu, ovlivnil kubismus, který však Čapek - na rozdíl od E. Filly - chápal jako otevřený sloh, který je možno dále rozvíjet a obohacovat. Vznikaly tak osobité výtvary, podmíněné sice kubismem, ale silně modifikované v barevnosti i expresivitě výrazu (Piják, 1912-13; Ženský akt, 1913; Kolovrátkář, 1913). Navíc se v Čapkových námětech brzy objevuje sociální tematika, která pak ještě ve 20. letech zesílila v rámci tehdy běžné tendence. Jeho projev se vrátil k srozumitelnějšímu zobrazení (například Zlé svědomí, 1926), v němž byla pro něho hlavní linie (čímž poněkud připomíná Daumiera) a barva neměla modelační význam. V pozdějších letech se více objevují krajiny, a především dětské motivy (Zasněžená ves, 1928; Děti s fialkami, 1930); v krajinomalbě a v žánrech postupně převažuje expresivní výraz (Těžko, 1937), v dětské kresbě naopak dekorativní hravost. V předvečer okupace se v umělcově díle objevuje protiválečná tematika (nedokončené cykly Touha a Oheň, 1938-39, které měl završit cyklus Vítězství).

Již v období po 1. světové válce se věnoval také ilustraci (Apollinairovo Pásmo, 1919), kresbami doprovázel rovněž svá literární díla (mimo jiné půvabné vyprávění pro děti Povídání o pejskovi a kočičce), ale i práce svého bratra Karla, s nímž také napsal některá raná díla (Zářivé hlubiny, Krakonošova zahrada) a hry Ze života hmyzu, Adam Stvořitel a další. Naproti tomu jeho etnografická studie (Umění přírodních národů, 1938) nepatří k nejzdařilejším.

Josef Čapek kreslil také do Lidových novin, podílel se na scénických výpravách (především ve Vinohradském divadle) a významná byla i jeho knižní grafika - zejména návrhy obálek.

Z vlastního literárního díla je třeba připomenout Stín kapradiny (1930), Kulhavý poutník (1936) a posmrtně vydaný soubor úvah Psáno do mraků (1947).

Zdroj: <http://www.libri.cz/databaze/kalendarium/>